

7. Цалик С. Бабин Яр. Що і чому там відбувалось під час німецької окупації. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-58721962> (дата звернення 19.12.2022).

8. Червоненко В. Бабин Яр не один: 10 місць наймасовіших розстрілів євреїв України. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-54279487> (дата звернення 19.12.2022).

9. Шевцова С. Бабин Яр. Аномалія людяності або приречені на смерть. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3323847-babin-anomalia-ludanosti-abo-prireceni-na-smert.html> (дата звернення 19.12.2022).

НЕОБХІДНІСТЬ ПОСИЛЕННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО КОМПОНЕНТУ ЯК ОБОВ'ЯЗКОВОЇ СКЛАДОВОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ПРОТИДІЇ РОСІЙСЬКІЙ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ

Маруховська-Картунова О. О.

*кандидат філософських наук, доцент,
завідувач секції суспільних наук кафедри іноземних мов
та загальноосвітніх дисциплін
Університет економіки та права «КРОК»
м. Київ, Україна*

В умовах широкомасштабної агресії російської федерації проти України та проведення росією інформаційно-психологічної війни як ніколи актуальним стає необхідність посилення історико-культурного компонента як обов'язкової складової вищої освіти України для протидії російській фальсифікації української історії, для запобігання поширенню російських пропагандистських міфів та стереотипів серед населення нашої держави та усього демократичного світу.

Саме тому сьогодні викладання навчальної дисципліни «Історія України та української культури» як обов'язкової освітньої компоненти у вищій школі «потребує серйозного протекціонізму з боку держави і, насамперед, встановлення сталих і обов'язкових для всіх вишів регламентацій» [1], тобто потребує припинення неадекватного відмовлення викладання цієї дисципліни в деяких закладах вищої освіти для студентів гуманітарних, юридичних, економічних, технічних та інших спеціальностей. В цьому зв'язку необхідно нагадати, що ще у 2019 р. Національне Агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) вже наголошувало на важливості гуманітарної складової вищої освіти,

про що ухвалило відповідне рішення (протокол № 16 від 26.11.2019 р), в якому стверджується, що «останнім часом в українських закладах вищої освіти спостерігається тенденція до неправомірного звуження освітніх компонентів лише до фахових, що в українських реаліях призводить до втрати універсальності й комплексності вищої освіти» [2].

Відомо, що «ідеологічним підґрунтям російської агресії є нав'язування фальсифікованих псевдонаукових історичних постулатів, що спираються на імперську концепцію «одного народу». Отже, вивчення історичного минулого українського народу, передусім його багатовікової боротьби за волю та власну ідентичність, розуміння вражаючих культурних здобутків набуває сьогодні ще більшої актуальності» [3]. Саме задля цієї мети спеціально присвячено *«Рішення Національного Агентства із забезпечення якості вищої освіти від 21 червня 2022 р. про історико-культурну складову освітнього процесу»*, в якому підкреслюється, що «століттями росія фальшувала українську історію, прагнучи нівелювати наші перемоги та здобутки. ... Тож маємо гідно відповідати на ці виклики. Наша зброя – освіта, яка без потужної історико-культурної складової не може виховати громадянина і патріота [3]. Тому протидією російській фальсифікації української історії та гідною відповіддю на руйнування росією шкіл і університетів, на геноцид українського народу є більш широке, глибоке та об'єктивне вивчення обов'язковою для всіх спеціальностей навчальної дисципліни *«Історія України та української культури»*, тобто «саме вивчення історії та культури власного народу в поєднанні з вивченням інших засадничих гуманітарних та соціальних наук формують громадянську ідентичність і патріотизм» [3].

У зв'язку з цим, в теперішній складний для України час широко-масштабної російської агресії Національне Агентство підкреслює, що *«у закладах вищої освіти історія і культура України мають вивчатися на порівняно вищому рівні і в глобальному вимірі, аналізуючи закономірності, наслідки та значення історико-культурних явищ та процесів в Україні, вписуючи їх у європейський і світовий контекст»*, при чому Національне Агентство *«акцентує увагу на **необхідності посилення історико-культурного компоненту як обов'язкової складової вищої освіти**»* та *«залишає за собою консультативний моніторинг та зовнішнє оцінювання якості забезпечення відповідної складової в освітніх програмах»* [3] (тут і далі виділено та підкреслено авторкою тез доповіді).

Особливо це актуально сьогодні в умовах, коли одним із потужних видів зброї агресора є інформаційний фронт, інформаційно-психологічна війна та поширення історичних міфів, стереотипів та фейків, вигаданих російськими вченими та озвучених російськими

пропагандистами, спрямованих на маніпуляцію широкою громадською свідомістю стосовно конкретних фактів історії України, починаючи з історії походження Київської Русі, змісту Переяславсько-Московської угоди й закінчуючи Революцією Гідності [4].

Цікаво буде знати, чому ж саме росія й путін краде українську історію, водночас постійно намагаючись її привласнити, тобто сфальсифікувати, довести усім, що це їх справжня історія, хоча це зовсім не відповідає дійсності. Відомо про те, що «нещодавно в російських підручниках з історії назву «Київська Русь» замінили на «Русь», яка нібито дала початок росії», однак людство «має історичний факт – саме Петро I змінив назву держави з «московії» на «росію» [5]. Тому саме історики-науковці досліджують, а історики-викладачі розповідають студентам справжню «причину цього повсякчасного намагання росіян відмовитись від своєї та привласнити нашу історію». Вони розповідають саме про те, що з початку XVIII ст., коли царем московського царства, а потім і російської імперії, став Петро I, який тільки «прорубував вікно у Європу», задовго до цього київський князь Ярослав Мудрий вже мав родинні зв'язки з майже усіма королівськими дворами Європи. «Але для того, щоб стати європейською державою, московії замало було «вікна» в Європу, потрібна була відповідна історія. Мало хто хотів у Європі мати справу, по суті, з ордою, ... порядки монгольської орди, встановлені на московії, лякали Європу. Ось тому Петро I почав створювати нову історію, ... тому що вести свою історію від московського улусу Золотої Орди, як це було насправді, говорячи сучасною мовою, не солідно. А от від Києва, який виник вже в V ст., коли москва з'явилась усередині XII ст., було набагато престижніше. Європа пам'ятала Київську Русь, зокрема Ярослава Мудрого та його доньок», якого називали тестем Європи. І саме тоді, «коли Петро I змінює назву з московії на росію, якраз і виникає велика загроза для існування українців», «все українське починає поступово заборонятись», а імперська правителька Катерина II в свій час «зробила все, аби ліквідувати Запорозьку Січ і будь-яку згадку про цей осередок свободи та українства. Адже Січ безперервно бунтувала, висувала якісь вимоги, була чужорідним тілом у складі кріпосницької імперії» [5].

Окрім вищезазначеного історичного міфу чи фейку, слід назвати ще декілька відомих, абсолютно штучно вигаданих росіянами історичних фейків, які фальсифікують справжні історичні факти та події, хоча розгорнуте пояснення кожного з них в даних тезах не представляється можливим і заслуговує на окреме спеціальне дослідження. Найбільш розповсюдженими російськими саме історичними фейками виступають такі, як: 1) імперська радянська концепція «триєдиного народу» або «колицки трьох братніх народів», або теорія «єдиного» чи

«братнього» народу, які були створені для заперечення права українців та білорусів на власну історію та незалежну державність; 2) історичний міф про те, що Київська Русь чи Давньоруська держава та росія – це одне й теж саме поняття, тобто росія – єдина наступниця Київської Русі; 3) історичний фейк про «Крим як колыску хрещення Руси та святині російського християнства» та ін. Усі ці історичні фейки «вже давно не витримують жодної критики, адже незалежними істориками неодноразово доведено, що російська та українська нації формувалися цілком окремо, з різним корінним населенням та на різних територіях. Але Київ, який виходить зі сфери впливу російської державності, підбиває імідж росії як країни з тисячолітньою історією та колыски православ'я. Тож кремль робить усе, аби «повернути» Україну в «русский мир» [6].

Отже, саме тому в умовах широкомасштабної російської агресії, в умовах гібридної інформаційно-психологічної війни, «гуманітарна складова освітнього процесу у вищій школі України набуває особливого значення», формуючи «у здобувачів вищої освіти їхню громадянську позицію та патріотизм», а такі «освітні компоненти, як українська мова, історія України, філософія, історія української культури та інші спрямовані на формування світоглядних і громадянських якостей випускника, його морально-етичних цінностей», вирішують питання загальнокультурної підготовки здобувачів вищої освіти» [2].

В цьому зв'язку важливо погодитися з висновками Інституту історії України НАНУ, які визнають, що «було великою помилкою відмовлятися від викладання історії України у вищій школі. Аргумент, який висували чиновники, що, мовляв, університетський курс історії дублює шкільний, не витримує жодної критики. ... Природні психологічно-вікові обмеження дитячого сприйняття не дають можливості викласти школярам історичний процес з усім комплексом протиріч, який був властивий нашій історії на різних її відтинках» [1]. Натомість університетський курс дає змогу інтерпретувати основні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки історичних подій на території України, може навчити конструктивно-критичному підходу до джерел історичної інформації, сформувати навички самостійного історичного мислення, адже «хто не знає свого минулого, той не вартий майбутнього» (за Олександром Довженко «Народ, що не знає своєї історії, є народ сліпців»).

Література:

1. Петренко-Цеунова О. Чому історія – на часі? Пояснюють науковці. (19.07.22) *Український тиждень*. URL: <https://tyzhden.ua/History/255360> (дата перегляду: 23.12.2022).

2. Рішення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 27 листопада 2019 р. з приводу гуманітарної складової освітнього процесу, дотримання мовного законодавства та інших законів України. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/pdf> (дата перегляду: 21.12.2022).

3. Рішення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 21 червня 2022 р. про історико-культурну складову освітнього процесу. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06.pdf> (дата перегляду: 21.12.2022).

4. Фальсифікація історії як засіб інформаційної війни Росії проти України. URL: <http://www.kdu.edu.ua/gazeta/2014/5-6/10.htm> (дата перегляду: 23.12.2022).

5. Чому росія краде історію в Україні. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/06/05/chomu-rosiya-krade-istoriyu-v-ukrayiny/> (дата перегляду: 24.12.2022).

6. Альтернативна історія: як Росія прагне анексувати Київську Русь. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-antifake/3279397-alternativna-istoria-ak-rosia-pragne-aneksuvati-kiiivsku-rus.html> (дата перегляду: 25.12.2022).